

Algemene Beschouwingen PvdA-fractie Programmabegroting 2013 – 2016 “Scherp aan de wind”

Inleiding

We hebben er al uitgebreid aandacht aan besteed in de voorjaarsnota. Maar ook nu wil de PvdA-fractie aangeven dat de crisis onverminderd voor hele reële gevolgen zorgt. Er komen steeds meer mensen op straat te staan. En dat houdt onze inwoners bezig. Veel mensen maken zich zorgen over hun baan. Hebben we volgend jaar nog werk? Wordt mijn contract verlengd? Krijg ik nog nieuwe opdrachten? Terechte vragen want de werkloosheid in de Achterhoek stijgt harder dan in de rest van Nederland en we lezen bijna dagelijks in de Gelderlander over bedrijven die failliet gaan. Ook kunnen er forse klappen in de zorgsector vallen nu bijvoorbeeld de toekomst van de huishoudelijke hulp onzeker is.

En achter elke inwoner die zijn baan verliest, schuilt een drama. Een drama van een hypotheek die dan niet meer betaald kan worden of achterstallige huur. Sommige mensen doen hun auto weg, anderen gaan niet meer op vakantie. De meeste mensen nemen zo hun maatregelen en leven van minder geld. Maar dat is niet het allergrootste probleem. Het grootste probleem voor deze mensen is de onzekerheid. Onzekerheid omdat niet duidelijk is wanneer het precies ophoudt en wanneer de maandlasten weer passen in het maandinkomen. Het gaat daarbij niet alleen om de werkloze zelf, maar ook om de partners en kinderen die daarbij horen.

We moeten hier wat mee. De PvdA-fractie vindt dan ook dat we in ieder geval als lokale maar ook de regionale politiek één belangrijke taak te vervullen hebben, namelijk, perspectief bieden waar mogelijk. Probeer zoveel mogelijk schooluitval te voorkomen, stimuleer het ondernemerschap, verbeter de positie van starters, biedt faciliteiten en voorzieningen en stimuleer netwerken, innovatietrajecten en grensoverschrijdende samenwerking en begeleid mensen intensief van werk naar werk.

De Partij van de Arbeid vraagt het college daarom twee dingen. Via het UWV monitoren van de werkloosheidscijfers en samen met de andere gemeenten zoeken naar mogelijke extra impulsen die nodig zijn om te voorkomen dat mensen die nu werkloos zijn en worden, buiten de boot vallen, terwijl ze straks, als de economische crisis over is, hard nodig zijn.

De begroting

De programmabegroting heeft als titel:

“Scherp aan de wind”, een term uit de zeilvaart. Zelf zeil ik ook en dan weet je dat je door “aan de wind” te varen zelfs een doel dat in de wind ligt toch bereikt kan worden. Scherp aan de wind varen wordt in de handboeken van nautische vaardigheden overigens niet genoemd omdat deze voor elke boot weer anders is. Maar de koers die een boot kan varen, het meest tegen de wind in, is de koers scherp aan de wind.

Als je tegen de wind in zeilt is scherp aan de wind zeilen echter niet voldoende. Om ook echt vooruit te komen moet je nog twee dingen doen:

1. Laveren. Laveren of ook wel opkruisen is zigzaggend tegen de wind in zeilen. En dat resulteert in een vooruitgaande beweging van de zeilboot, tegen de windrichting in. Maar dan ben je er nóg niet. Echte goeie zeilers hebben nog een techniek:
2. knijpen of opknijpen: zo scherp aan de wind zeilen, dat de voorwaartse snelheid weliswaar afneemt, maar men daarbij wel meer hoogte wint.

Het college vaart met deze begroting weliswaar scherp aan de wind maar de vooruitgaande beweging en het winnen van hoogte missen we in deze begroting.

In tijden van onzekerheid en financiële risico's kan een gemeentelijke overheid, volgens de PvdA op twee manieren reageren op de uitdagingen waar zij zich voor gesteld ziet. Ze kan

krampachtig de hand op de knip houden, waar mogelijk de stekker uit lopende projecten trekken, en vervolgens maar hopen dat de narigheid vanzelf weer overgaat, of ze kan door goed gekozen en gedoseerde investeringen proberen de toekomst veilig te stellen.

Het college koos de afgelopen jaren nadrukkelijk voor het laatste, ondanks dat we toen ook al te maken hadden met de gevolgen van de kredietcrisis en een economische recessie. We moesten wel alle zeilen bijzetten om het huidige voorzieningenniveau in stand te kunnen houden, maar het college wilde blijven investeren in mensen en hun omgeving. Want stilstand is achteruitgang. Dus niet afwachten en niets doen. Niet achteruit de toekomst inlopen, maar blijven investeren in goede schoolgebouwen, in het mooie landschap en de prachtige natuur in onze gemeente. Maar ook in het uitgebreide aanbod op het gebied van onderwijs, sport en kinderopvang en goede en toegankelijke voorzieningen op het terrein van zorg, welzijn en cultuur. Daar zien we nog veel van terug.

Maar toch is deze begroting anders. Zo voelt het in ieder geval. Natuurlijk realiseert het college een sluitende begroting, ook meerjarig, maar een begroting is meer dan alleen maar cijfers. De PvdA echter, vindt dat een begroting, behalve een controlemiddel, juist ook een stuurmiddel en leidraad moet zijn. Een beleidsmatige neerslag van afspraken en voornemens.

Natuurlijk wil ook de PvdA een gemeentelijk beleid realiseren met een sluitende begroting als resultaat. Maar het beleid volgt het geld in deze begroting, zo lijkt het wel.

Waar is de visie, het toekomstperspectief, waar willen we naar toe? Waar geeft de gemeente zich opnieuw vorm? Waar zijn de vergezichten over nieuwe verbindingen en samenwerkingsverbanden? Kortom, waar kunnen we uit opmaken dat er een duurzame, innoverend en sociaal cultureel sterke gemeente Oude IJsselstreek in de steigers staat? Juist door dit gebrek aan perspectief en de focus op bezuinigen maakt dat deze begroting behoorlijk kortzichtig en conservatief oogt. Of vergissen we ons daarin? Graag een reactie van het college hierop.

Investeringen

'Nuchter economisch gezien is er geen reden om het begrotingstekort structureel te laten dalen en de staatsschuld zo snel mogelijk af te lossen. Op deze manier handicapt Nederland zichzelf. Nederland kan nu vrijwel zonder kosten geld lenen, gezien de onzinnig lage rente. Nog zonder de inflatie mee te rekenen zijn de leenkosten negatief. Nederland krijgt het cadeau.' Dat zegt Johan Witteveen oud-VVD-minister van Financiën.

De gewezen IMF-topman laakt de bezuinigingspolitiek. Overschotlanden als Nederland en Duitsland moeten juist nu investeren in de ziekenhuizen, onderwijsvoorzieningen en infrastructuur die nodig zijn om mee te kunnen in de wereld.

De PvdA-fractie is ook van deze Keynesiaanse school. De gemeente moet natuurlijk financieel vitaal blijven, maar ze moet óók in slechte tijden investeringen doen en stappen zetten die belangrijk zijn voor de toekomst van de gemeente en belangrijk zijn voor het welzijn en de veiligheid van de burgers in de Oude IJsselstreek. Ook gemeenten kunnen tegen historisch lage rente lenen.

Waarom brengen wij de kapitaallasten en dus de investeringen dan juist nu terug van 600.000 euro naar 300.000 euro? In de latere jaren dalen ze zelfs van 1.200.000 euro naar 600.000 euro. Waarom doen we dat? Want behalve de lage rente zijn er nog andere redenen om juist nu te investeren. In het regeerakkoord staat namelijk dat het BTW-compensatiefonds vanaf 2014 zal worden afgeschaft. Bovendien worden decentrale overheden, dus gemeenten, verplicht te gaan schatkistbankieren. Den Haag dreigt de decentrale overheden tenslotte nog met de Wet HOF (Wet houdbaarheid overheidsfinanciën).

Al die maatregelen drukken volgens Den Haag het totale overheidstekort. Maar dat is niet waar, het is een puur cosmetische ingreep. Het leidt niet tot meer geld in de schatkist. Maar het verplichte schatkistbankieren heeft wel onevenredig grote nadelen voor de decentrale overheden. Bij het rijk vangen we een niet reële en veel minder rente en dat kost ons een hoop geld op jaarbasis.

Ook de Wet Hof is zo'n onding waar zelfs de VNG tegen te hoop loopt. Door een verschil in de manier van boekhouden – het rijk werkt met een kasstelsel, de gemeenten met een baten- en lastenstelsel – worden volgens het wetsvoorstel zowel investeringen als het gebruik van reserves gezien als een begrotingstekort en dat werkt negatief door in het EMU-saldo. 'Kafkaësk'. Gemeenten hebben al een sluitende begroting en voor investeringen is gespaard.

Gevolg van de Wet HOF is, dat ook bij ons geld op de plank blijft liggen. Veel projecten worden op die manier op de helling gezet, De centrale overheid is bezig zichzelf in de staart te bijten, en zet de gemeenten 'met de kloten voor het blok' (is een zeevaartterm). Om de crisis het hoofd te kunnen bieden zal er toch ook in geïnvesteerd moeten worden. De Wet HOF maakt dat onmogelijk.

De PvdA-fractie vraagt het college investeringen te versnellen. Met andere woorden investeringen die in het collegebeleid passen en in 2013 uitvoerbaar zijn naar voren te halen. De PvdA wil daarvoor de kapitaallasten in de begroting verhogen door 100.000 euro (een deel van) het verwachte overschot in 2013 daarvoor te gebruiken.

Gemeentelijk herindeling

Zoals het er nu naar uitziet zal de komende jaren een vloedgolf aan bezuinigingen over de gemeenten in Nederland spoelen. Van 290 miljoen euro in 2014 tot ruim een miljard euro in 2016. En dat gebeurt van een korting op het gemeentefonds, inclusief afroaming van het fonds voor onderwijshuisvesting, tot het afschaffen van het BTW-compensatiefonds en een korting voor lagere apparaatskosten van gemeenten.

Toch blijven de gemeenten de komende decennia de rots in de branding voor bewoners en bedrijven. In een decor van krimp zullen de gemeenten meer kwaliteit moeten én gaan leveren! De PvdA-fractie voorspelt dat in 2025 de gemeente het schaalniveau is waar vrijwel alle overheidstaken zich manifesteren. Uitgezonderd uiteraard taken als Defensie en Justitie.

Het nieuwe kabinet wil een groot aantal taken overbrengen van het Rijk naar gemeenten. 'Dat maakt meer maatwerk mogelijk en vergroot de betrokkenheid van burgers'. 'Gemeenten kunnen de uitvoering van de taken ook beter op elkaar afstemmen en zo meer doen voor minder geld, zegt het regeerakkoord.

Het kabinet zegt ook dat voor een grote decentralisatie van taken en bevoegdheden medeoverheden nodig zijn die op een passende schaal zijn georganiseerd. Decentralisaties zullen in principe dan ook gericht worden op 100.000+ gemeenten. De inwonersnorm kan overigens wel worden aangepast aan de bevolkingsdichtheid in verschillende delen van het land. Verder wil het kabinet dat gemeenten de mogelijkheden benutten om bewoners van wijken, buurten en dorpen te betrekken bij zaken die hen raken.

Op dit moment loopt een onderzoek naar een eventuele fusie met Doetinchem. Niet specifiek een begrotingsonderwerp maar wel iets wat onze burgers bezig houdt. Het onderzoek naar de 'voors en tegens' van een fusie is begonnen. Sinds het regeerakkoord doet zich dus een nieuwe realiteit voor. Er wordt gestreefd wordt naar gemeenten met meer dan 100.000 inwoners. Wat startte als een idee van 2 colleges van 2 Achterhoekse gemeentes, is nu een onderwerp voor alle gemeentes in de Achterhoek. Wij wachten de resultaten van het onderzoek natuurlijk af maar de PvdA-fractie vindt wel dat deze nieuwe ontwikkelingen mee moeten worden genomen in het onderzoek. Naast meerwaarde, financiën, leefbaarheid en

communicatie vinden wij consequenties van het regeerakkoord een extra thema in het onderzoek. Vindt het college dat ook?

Veranderagenda

Het dekkingsplan geeft aan waar we het geld vandaan halen om een sluitende begroting te krijgen. Het geld moet vooral komen van: de groenvoorziening, het welzijnswerk, de woonvoorzieningen, het subsidiebeleid, de buurtschaphuizen, de peuterspeelzalen en het leerlingenvervoer. Het college heeft daarbij de vrijheid genomen de op korte termijn haalbare effecten uit deze veranderagenda van de raads werkgroep te gebruiken. Het laaghangende fruit. Dat vindt de PvdA-fractie goed, maar daarmee zijn we er nog lang niet.

Er staan in de meerjarenbegroting forse getallen als het gaat om deze veranderagenda. Welzijnswerk 400.000, herijking subsidies 300.000, onderwijs 160.000 en zo kan ik nog even doorgaan. De bedragen staan er, maar hoe we ze halen en wat er dan overblijft is nog volstrekt onduidelijk. We willen zo snel mogelijk na vaststelling van deze begroting een plan hoe het college denkt de veranderagenda verder in te vullen.

Hoofdstuk 3.2 Samenleven en zorgzaam zijn

In de vorige begroting was al een maatregel opgenomen om de kosten van huishoudelijke hulp in 2013 met 350.000 euro te verlagen en in 2014 met 700.000 euro. In de voorliggende begroting doet u het voorstel om 'een extra reef in het zeil te leggen' door bovenop de bezuiniging van 350.000 euro, in 2013 eenmalig 150.000 euro extra te besparen op de huishoudelijke hulp door alfahulpen in te schakelen.

Dit voorstel heeft niet alleen buiten het gemeentehuis een hoop commotie veroorzaakt. Ook de PvdA-fractie was boos en teleurgesteld. De ongelooflijke slechte communicatie maakte het nog erger. De PvdA-fractie stond zelfs op het punt een gele kaart aan het college uit te delen. De gemeente wil de kosten voor de huishoudelijke hulp in 2013 beperken en zet daarvoor goedkope alfahulpen in. Eerst bemiddelde Sensire alfahulpen. Toen kwam in 2009 de wet-Bussemaaker en werd meer dan de helft van de alfahulpen een baan in vaste dienst aangeboden. Een contract in loondienst, wel vaak voor bepaalde tijd en een beperkt aantal uren. En dan gaat de gemeente ineens zelf alfahulpen bemiddelen. Er wordt zo wel erg gemakkelijk met mensen geschoven, vinden we. Met de beleidswijziging van Oude IJsselstreek in combinatie met de aangescherpte indicatiestelling lijkt de situatie van vóór de Wet Bussemaker terug te keren.

De PvdA heeft daarom de effecten voor klanten en medewerkers onderzocht. Voorzichtige conclusie is dat de klanten hun keuzevrijheid veelal behouden, maar dat met name voor medewerkers in loondienst dit erg slecht nieuws is. Ze raken al hun zekerheden kwijt. Dat vinden we als PvdA-fractie onverteerbaar. We hebben daarom ook onderzocht of het mogelijk is alle huishoudelijke hulp te laten uitvoeren door medewerkers die onder een CAO Verpleeg –en verzorgingstehuizen en thuiszorg (VVT) vallen. Dat kan! De gemeenteraad kan dat besluiten. Het college moet die eis dan aan alle leveranciers van huishoudelijke hulp opleggen. Dat kost 700.000 euro per jaar. Nog los van manier waarop we dit bedrag zouden moeten dekken zijn er dan wel twee niet gewenste effecten:

1. we dringen klanten hulp in natura op terwijl ze er nu voor kunnen kiezen om gebruikte maken van een persoonsgebonden budget;
2. ook een keuze van medewerkers om niet onder een CAO te vallen maken we onmogelijk;

Bovendien doen we het voor maximaal 2 jaar. Want als klap op de vuurpijl komt het nieuwe kabinet met de mededeling dat de huishoudelijke hulp wordt afgeschaft en de aanspraken op huishoudelijke hulp worden vervangen door een maatwerkvoorziening voor degenen die het echt nodig hebben en het niet uit eigen middelen kunnen betalen. In 2014 al voor de nieuwe gevallen en in 2015 voor iedereen.

Hoewel de plannen nog niet zijn uitgewerkt, is de toekomst duidelijk. De gemeente spendeert momenteel ruim 5,3 miljoen euro per jaar aan de huishoudelijke zorg. Van dat budget blijft uiterlijk 2015 nauwelijks iets over. Alleen huishoudelijk hulp voor wie het nodig heeft. Anderen moeten die zelf inschakelen en betalen en dat zal dan alsnog via de markt en alfahulpen lopen.

En dan is de vraag of we naarstig op zoek gaan naar 2x 700.000 om alle huishoudelijke hulpen, voor een periode van maximaal twee jaar onder de CAO te brengen. Principieel zouden we dat willen, omdat de arbeidsmarkt voor huishoudelijke hulpen wat ons betreft al veel te flexibel is. Maar met zo'n principieel standpunt houden we de ontwikkeling van alfabureau's niet tegen. Zeker niet in het licht van het kabinetsbeleid. Misschien moeten we dan toch Sensire, Azora en anderen de kans geven een bemiddelingsconstructie in te richten en een voorziening op te bouwen die klaar is als het nieuwe beleid er is.

We zijn er nog niet helemaal uit, maar we laten de begroting op dit punt vooralsnog ongemoeid.

Schoolzwemmen en Voor en vroegschoolse educatie

Als we het over nautische vaardigheden hebben. De PvdA-fractie snapt niet dat het halveren van het budget voor schoolzwemmen toch dezelfde resultaten oplevert. Zo staat het namelijk in de begroting: 'de gestelde doelen worden nog steeds gehaald. Of we hebben dan jaren te veel betaald of leerlingen leren minder goed zwemmen. Is er over deze korting overleg geweest met de scholen zelf, zijn alternatieven onderzocht of is het gewoon een kille bezuiniging, zonder visie?

Tenslotte

We hebben een sluitende begroting. We houden elk jaar zelfs wat over. De PvdA wil die overschotten gewoon laten staan. Er komen nog allerlei maatregelen vanuit het Rijk op ons af, maar ook onze eigen veranderagenda kent nog vele onzekerheden. Een kleine buffer is dan nooit weg.

We hebben ook een sluitende begroting omdat we als raad de handen ineen geslagen hebben. Wat mij betreft zoeken we de komende periode nog meer de samenwerking en proberen we de verschillen steeds te overbruggen. De inzet is wat mij betreft actief op zoek te gaan naar draagvlak voor besluiten onder alle partijen in deze raad. Ik denk dat het nodig is om naar buiten een krachtig beeld neer te zetten om de komende opgaven op het terrein van de organisatieveranderingen, de financiën, de WMO, en de samenwerking het hoofd te kunnen bieden. Geen zoutloze compromissen sluiten, maar met respect voor elkaars opvattingen oplossingen zoeken die de gemeente en de burgers verder helpen.

Tot zover in eerste termijn, maar niet nadat we de overige raadsfracties, het college en de ambtelijke organisatie hebben bedankt voor de samenwerking de afgelopen periode. We hopen ook de komende ongetwijfeld interessante periode weer op u allen te kunnen rekenen.